

quia Joannes quidem baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies.... accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos. Et Act. c. 11, v. 15, 16.

Act. c. 2, v. 1, et seq.: Et cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco, et factus est repentinè de celo sonus, tanquam advenientis spiritus chementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispersitæ lingue tanquam ignis, seditive supra singulos eorum, et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.... Stans autem Petrus cum undecim levavit vocem suam, et locutus est eis.... Hoc est quod dictum est per Prophetam Joel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effusam de Spiritu meo super omnes carnes, et prophetabunt filii vestri, et filie vestræ, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniant; et quidam super servos meos, et super ancillas meas, in diebus illis effusam de Spiritu meo, et prophetabunt.... Hanc Jesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus, et promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis et audistis.... Petrus verò ad illos: Penitentiam, inquit, agite, et baptizentur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti.

Act. c. 8, v. 15 et seq.: Qui cum venissent, arreverunt pro ipsius, ut acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quoniam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum sanctum. Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Dato et mihi hanc potestatem, ut cuiuscumque imposero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecuniâ possideri. Et Act. 9, v. 17.

Act. c. 10, v. 44, 45: Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, et obstupuerunt ex circumactione fideles qui venerant cum Petro, quia et in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. Et Act. c. 15, v. 2, 5, 4, 9, 52; et c. 15, v. 7, 8; et c. 15, v. 2, 6.

Rom. c. 5, v. 5: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Et 1 Cor. c. 2, v. 12, 13; et 2 Cor. c. 5, v. 5. Gal. c. 5, v. 5, 14. Eph. c. 1, v. 13, 17; et 1 Thess. c. 4, v. 8; et 2 Tim. c. 1, v. 7, 14; et 1 Petr. c. 1, v. 11, 12; et 1 Joan. c. 5, v. 24.

1 Cor. c. 5, v. 16: Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?

Gal. c. 4, v. 6: Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem: Abba, Pater.

1 Joan. c. 4, v. 15: In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit vobis.

Psalm. 3, v. 6: Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, predicans viceceptum ejus.

Psalm. 47, v. 1 et seq.: Magnus Dominus, et laudabilis nimis, in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. Fundatur exultatione terræ mons Sion, latera angulonis, civitas regis magni. Deus in domibus ejus congregatur, cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, convenerunt in unum. Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos.... Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in æternum.

Psalm. 68, v. 56, 57: Quoniam Deus salutem faciet Sion, et edificabuntur civitates Juda: et inhabitabit ibi, et hereditate acquirat eam; et semen servorum ejus possidebit eam; et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

Psalm. 86, v. 1 et seq.: Fundamenta ejus in montibus sanctis; diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei: minor ero Rahab et Babylonis, scientium me. Ecce alienigenam, et Tyrum, et populum Æthiopyum; hi fuerunt illi. Namquid Sion dicit: Homo et homo natus est in ea, et ipse fundavit eam Altissimus? Dominus narrait in Scripturis populorum et principum, horum qui fuerunt in ea. Sicut letantium omnium habitatio est in te.

Psalm. 117, v. 22: Lapidem quem reprobarunt edificantes, hic factus est in caput anguli.

Psalm. 149, v. 1: Cantate Domino canticum novum; laus ejus in Ecclesiâ sanctorum.

Isa. c. 2, v. 2 et seq.: Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes; et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exibit lex, et Verbum Domini de Jerusalem; et judicabit gentes, et arguet populos multos. Et Mich. c. 4, v. 1 et seq.

Isa. c. 24, v. 25: Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, et in Jerusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

Isa. c. 28, v. 16 et seq.: Ideirò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamentum fundatum; qui crediderit, non festinet. Et ponam in pondere iudicium, et iustitiam in mensura; et subvertet grandis spes mendacii, et protectionem aquæ invidabunt. Et debilitur sedus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit.

Isa. c. 35, v. 20 et seq.: Respice, Sion, civitatem sollemnitatis nostræ; oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam

transferri poterit; nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes fœniculi ejus non rampentur; quia solimodò magnificus est Dominus noster.... Dominus enim iudex noster, Dominus legis noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos.

Isa. c. 45, v. 19 et seq.: Ecce ego facio nova, et nunc orientur, utique cognoscetis ea; ponam in deserto viam, et in invio flumina; glorificabit me bestia agri, dracones, et strutiones; quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.

Isa. c. 49, v. 14 et seq.: Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei. Numquid oblitisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? et si illa oblitâ fuerit, ego tamen non oblitiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui; destruentes te, et dissipate acquirat eam; et semen servorum ejus possidebit eam; et qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea. Vito ego, dicit Dominus, quia omisit his, velut ornameto vestieris, et circumdabis tibi eos, quasi sponsa; quia deserta tua, et solitudines tuæ, et terra ruine tuæ, nunc angusta erunt præ habitatoribus; et longè fugabuntur, qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, factus spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, et non pariens; transmigrata et captiva, et istos quis emittit? ego destituta et sola; et isti ubi erant? Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad gentes manus meas, et ad populos exaltabo signum meum. Et asserent filios tuos in utero, et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges nutriti tui, et reginar nutrices tuæ: culta in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent.

Isa. c. 54, v. 1 et seq.: Lauda, sterilis, quæ non paris; decanta laudem et himni, quæ non pariebas; quoniam multi filii deserta magis, quam ejus quæ habet virum.... ad dexteram enim et ad levam penetrabis; et semen tuum gentes hereditabit, et civitates desertas inhabitabit. Non timere, quia non confundetis neque erubescet; non enim te pudebit, quia confusions adolescentie tue oblitisceris, et opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius; quia dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum nomen ejus; et redemptor tuus sanctus Israel. Deus omnis terræ vocabitur; quia ut multificem derelictam, et merentem spiritu vocavit te Dominus, et exorem ab adolescentiâ abjectam dixit Deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, et in misericordiâ sempiternâ miseris sum tui; dixit redemptor tuus Dominus.... Montes enim commovebuntur, et colles contremiscent; misericordia autem mea non recedet à te, et fœdus pacis meæ non movebitur, dixit miserator tuus Dominus. Pausperce, tempestate convulsa, absque ullâ consolatione; ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, et fundabo te in saphiris, et ponam jaspidem pro-

terferri poterit; nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes fœniculi ejus non rampentur; quia solimodò magnificus est Dominus noster.... Dominus enim iudex noster, Dominus legis noster, Dominus rex noster, ipse saluabit nos.

Isa. c. 60, v. 1 et seq.: Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est; quia veniet tenebræ operient terram, et caligo populos; super te autem erit clarior Dominus, et gloria ejus in te videbitur; et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.... Genes enim et regnum quod non servierit tibi, peribit; et gentes solitudine vastabuntur.... Et venient ad te curri filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Sion sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habitata; et non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem et generationem, et siges lac genitium, et mamilla regum lactaberis, et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.... Occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, et luna non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manuum meæ ad glorificandum.

Isa. c. 62, v. 1 et seq.: Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediar ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lumen accendatur. Et videbunt Gentes Justum tuum, et cuncti reges inclinant tuam; et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit. Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra Derelicta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata; sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua Inhabitata; quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur... Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes; totâ die totâ nocte in perpetuum non lacebunt. Qui reminiscimini Domini, non taceatis, et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terrâ... Transite, transite, per portas, præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad populum. Ecce Dominus auditum fecit in ætèrenis tuis: Dicite filio Sion: Ecce Salvator tuus venit, ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo, et vocabunt eos: Populus sanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis Quæsitâ civitas, et non Derelicta.

Isa. c. 65, v. 17 et seq.: Ecce enim ego creo celos novos, et terram novam; et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. Sed gaudēbitis et exultabitis usque in sempiternum, his quæ ego creo; quia ego creo in Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium; et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo; et non audietur in eo ultra vox fletus, et vox clamoris... electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione; quia semen benedictorum Do-

pugnacula tua, et portas tuas lapides sculptos, et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles; universos filios tuos, doctos à Domino, et multitudinem pacis filius tuus.

Isa. c. 60, v. 1 et seq.: Surge, illuminare, Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est; quia veniet tenebræ operient terram, et caligo populos; super te autem erit clarior Dominus, et gloria ejus in te videbitur; et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.... Genes enim et regnum quod non servierit tibi, peribit; et gentes solitudine vastabuntur.... Et venient ad te curri filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Sion sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta, et odio habitata; et non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem et generationem, et siges lac genitium, et mamilla regum lactaberis, et scies quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Jacob.... Occupabit salus muros tuos, et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et Deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus, et luna non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meæ, opus manuum meæ ad glorificandum.

Isa. c. 62, v. 1 et seq.: Propter Sion non tacebo, et propter Jerusalem non quiescam, donec egrediar ut splendor Justus ejus, et Salvator ejus ut lumen accendatur. Et videbunt Gentes Justum tuum, et cuncti reges inclinant tuam; et vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit. Et eris corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra Derelicta, et terra tua non vocabitur amplius Desolata; sed vocaberis Voluntas mea in ea, et terra tua Inhabitata; quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur... Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes; totâ die totâ nocte in perpetuum non lacebunt. Qui reminiscimini Domini, non taceatis, et ne detis silentium ei, donec stabiliat, et donec ponat Jerusalem laudem in terrâ... Transite, transite, per portas, præparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, et elevate signum ad populum. Ecce Dominus auditum fecit in ætèrenis tuis: Dicite filio Sion: Ecce Salvator tuus venit, ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo, et vocabunt eos: Populus sanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis Quæsitâ civitas, et non Derelicta.

Isa. c. 65, v. 17 et seq.: Ecce enim ego creo celos novos, et terram novam; et non erunt in memoria priora, et non ascendent super cor. Sed gaudēbitis et exultabitis usque in sempiternum, his quæ ego creo; quia ego creo in Jerusalem exultationem, et populum ejus gaudium; et exultabo in Jerusalem, et gaudebo in populo meo; et non audietur in eo ultra vox fletus, et vox clamoris... electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione; quia semen benedictorum Do-

mini et, et nepotes eorum coram eis. Kritique, antiquam clamant, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam.

Isa. c. 66, v. 22, 25: Quia sicut caeli novi, et terra nova, quae ego facio stare coram me, dicit Dominus; sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato; veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

Jerem. c. 3, v. 14 et seq.: Convertimini, filii reventes, dicit Dominus; quia ego vir vester, et assumam vos unum de civitate, et duos de cognatione, et introducam vos in Sion. Et dabo vobis pastores juxta eorum mentes, et pascent vos scientiam et doctrinam. Cumque multiplicati fueritis, et creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultra: Arca Testamenti Domini, neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius, nec visitabitur, nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt Jerusalem solitum Domini, et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini, in Jerusalem, et non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

Ose. c. 2, v. 14 et seq.: Propter hoc ecce ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus... Et erit in die illa, ait Dominus, vocabit me Vir meus, et non vocabit me ultra Baalim; et auferam nomina Bealim de ore ejus, et non recordabitur ultra nominis eorum... Et sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in justitia et iudicio, et in misericordia et in miserationibus; et sponsabo te mihi in fide, et scies quia ego Dominus. Et erit in die illa: Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam caelos, et illi exaudient terram... Et miseror ejus quae fuit sine misericordia; et dicam non populo meo: Populus meus es tu; et ipse dicet: Deus meus es tu.

Soph. c. 3, v. 14 et seq.: Lauda, filia Sion, juba, Israel, laetare, et exulta in omni corde, filia Jerusalem: abstulit Dominus iudicium tuum, auertit inimicos tuos; Rex Israel Dominus in medio tui, non timebis mortem ultra. In die illa dicitur Jerusalem: Noli timere, Sion: non dissolvatur manus tua: Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit; gaudet super te in justitia, silebit in dilectione eua, exultabit super te in laude.

Zach. c. 2, v. 4, 5: Et dixit ad eum: Curro, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem, pro multitudine hominum et iumentorum in medio ejus; et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio ejus.

Math. c. 16, v. 18, 19: Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portas inferi non praevalent adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum; et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis.

Act. c. 20, v. 28: Attendite vobis et universo gregi, in

quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.

1 Cor. c. 3, v. 11: Fundamentum enim aliud non potest poni, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus.

1 Cor. c. 12, v. 28: Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro; et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curam, opulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.

Gal. c. 4, v. 26, 27: Haec autem quae sursum est Jerusalem, libera est, quae est mater nostra. Scriptum est enim: Latere, sterilis, quae non parit; erumpere et clama, quae non parturit; quia multi filii desertis magis, quam ejus quae habet virum.

Eph. c. 2, v. 19 et seq.: Ergo jam non estis hospites et advena, sed estis cives sanctorum, et domestici Dei, superaedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coaedificati in habitaculum Dei in spiritu.

Eph. c. 5, v. 22 et seq.: Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae; ipse Salvator corporis ejus. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.

Col. c. 1, v. 18: Et ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis.

Col. c. 1, v. 24: Qui nunc quodam in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.

1 Tim. c. 3, v. 14, 15: Haec tibi scribo, sperans me ad te venire cito; si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, sicut est Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum veritatis.

Hebr. c. 12, v. 22, 25: Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in caelis.

1 Petr. c. 2, v. 4 et seq.: Ad quem accedentes lapidem vivum, à Deo autem electum et honorificatum; et ipsi tanquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum. Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angulararem, electum, pretiosum, et qui creditur in eum, non confundetur.

Apoc. c. 5, v. 12: Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius; et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novae Jerusalem, quae descendit de caelo à Deo meo, et nomen meum novum.

Apoc. c. 44, v. 1 et seq.: Et vidi, et ecce Agnus stabat super montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de caelo, tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruum magis; et vocem quem audivi, sicut citharatorum citharantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia, et seniores; et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt; hi sequuntur Agnum quocumque ierit; hi empti sunt ex omnibus, primitiae Deo et Agno; et in ore eorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Apoc. c. 21, v. 2 et seq.: Et ego Johannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de caelo à Deo, paratam sicut sponsam ornata viro suo. Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipse populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus; et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum; et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abiierunt. Et dixit mihi sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixi mihi: Scribe, quia haec verba fidelissima sunt et vera.

Apoc. c. 21, v. 9 et seq.: Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum dicens: Veni, et ostendam tibi sponsum uxorem Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de caelo à Deo, habentem claritatem, et lumen ejus simile lapidi pretioso, tanquam lapidi jaspidei, sicut cristallum. Et habebat murum magnum et altum, habentem portas duodecim, et in portis Angelos duodecim, et nomina inscripta quae sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel... Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum... Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civitas curum mundum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum jaspis; secundum, saphirus; tertium chalcodonius; quartum smaragdus; quintum, sardonis; sextum, sardius; septimum chrysolithus; octavum, beryllus; nonum topazius; decimum, chrysoprasus; undecimum, hyacinthus; duodecimum, amethystus. Et duodecim portae duodecim margaritae sunt, per singulas; singulae portae erant ex singulis margaritis; et platea civitatis curum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Et templum non vidi in ea; Dominus enim Deus omnipotens, templum illius est et Agnus. Et ambulabunt gentes in lumine ejus; et reges terrae afferent gloriam suam, et honorem gentium in illum.

CAPUT CLI.

JESU ECCLESIA VERAX.

Psal. c. 88, v. 6: Constabunt caeli mirabilia tua,

Domine; etenim veritatem tuam in Ecclesia Sanctorum.

Soph. c. 5, v. 15: Reliquiae Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, et non inveniunt in ore eorum lingua dolosa; quoniam ipsi pascentur, et accubabunt, et non erit qui exterreat.

Zach. c. 8, v. 3: Haec dicit Dominus exercituum; Reversus sum ad Sion, et habitabo in medio Jerusalem, et vocabitur Jerusalem Civitas veritatis, et mons Domini exercituum, mons sanctificatus.

Math. c. 16, v. 18: Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portas inferi non praevalent adversus eam.

Eph. c. 5, v. 25 et seq.: Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae; ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata.

1 Tim. c. 5, v. 14, 15: Haec tibi scribo, sperans me ad te venire cito; si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.

Apoc. c. 14, v. 5: Hi empti sunt ex omnibus primitiae Deo et Agno; et in ore eorum non est inventum mendacium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.

Apoc. c. 21, v. 9 et seq.: Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsum, uxorem Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de caelo à Deo, habentem claritatem Dei... Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens, et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitae Agni.

CAPUT CLII.

SACERDOTES JESU.

Isa. c. 61, v. 6: Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini; Ministri Dei nostri, dicitur vobis.

Isa. c. 62, v. 6: Super muros tuos Jerusalem constitui custodes, tota die et tota nocte in perpetuum non tacebunt.

Isa. c. 66, v. 20 et seq.: Et annuntiabit gloriam meam gentibus, et adducet omnes fratres vestros de cunctis gentibus domum Domini, in equis, et in quadrigis, et in lecticiis, et in nulis, et in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inderant filii Israel manus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in Sacerdotes et Levitas, dicit Dominus; sic stabit semen vestrum, et nomen vestrum.

Jerem. c. 48, v. 18: Non enim peribit lex à sacerdote, neque consilium à sapiente, nec sermo à propheta.

Jerem. c. 53, v. 17 et seq.: Quia haec dicit Dominus: Non intrabit de David vir qui sedeat super thronum domus Israel; et de Sacerdotibus et de Levitis non intrabit

vir à facie meâ, qui offerat holocausta, et incendat sacrificium, et cadat victimis omnibus diebus. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens: Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo; et pactum meum irritum esse poterit cum David, sermo meus, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus, et Leviticus, et Sacerdotes ministri mei. Si citi enumerari non possunt stello cæli, et metiri arena maris; sic multiplicabo semen David sermi mei, et Leviticus ministros meos.

Malach. c. 2, v. 7: Labiis enim Sacerdotis custodient scientiam, et Legem requirunt ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est.

Act. c. 14, v. 22: Et cum constitissent illis per singulas Ecclesias presbyteros, et orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crediderunt.

Act. c. 15, v. 2 et seq.: Facta ergo seditione non minime Paulo et Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabæ, et quidam alii ex illis, ad Apostolos et Presbyteros in Jerusalem super hæc questione.... Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, et ab Apostolis et Senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis. Et Act. c. 15, v. 22, 23, 41; et c. 16, v. 4; et c. 21, v. 18. Et Phil. c. 1, v. 1.

1 Tim. c. 5, v. 2 et seq.: Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse.... Si quis autem domui sue præse nescit, quomodo Ecclesie Dei diligentiam habebit?... Diaconos similiter pudicos.

1 Tim. c. 5, v. 17: Qui bene præsent presbyteri, duplici honore digni habeantur; maxime qui laborant in verbo et doctrina.

Tit. c. 1, v. 5 et seq.: Hujus rei gratia relinqui te Crete, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi; si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxurie, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem.

Jac. c. 5, v. 14: Infirmum quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesie, et orent super eum, unguentes eum oleo in nomine Domini.

1 Petr. c. 2, v. 5, 9: Et ipsi tanquam lapides vivi superedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum.... Vos autem, genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.

Apoc. c. 1, v. 6, 7: Qui dilexit nos, et levavit nos à peccatis nostris in sanguine, et fecit nos regnum, et sacerdotes, Deo et Patri suo. Et Apoc. c. 5, v. 10.

Apoc. c. 20, v. 6: Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima; in his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis.

CAPUT CLIII.

JESU APOSTOLI, PASTORES ET DOCTORES.

Isa. c. 50, v. 20, 21: Et dabit vobis Dominus panem

arctum, et aquam brevem; et non faciet volare à te ultra doctorem tuum; et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in eâ; et non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.

Isa. c. 62, v. 6: Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes; totâ die et totâ nocte in perpetuum non tacebunt.

Jerem. c. 3, v. 15: Et dabo vobis pastores juxta cor meum, et pascent vos scientiâ et doctrinâ.

Jerem. c. 25, v. 1 et seq.: Væ pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascue meæ! dicit Dominus. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et ejecistis eos, et non visitastis eos; ecce ego visitabo super vos multam studiorum vestrorum, ait Dominus; et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecerò vos illuc, et concertant eos aa rura sua, et crescent, et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos; et non formidabunt ultra, et non pascunt, et nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

Math. c. 10, v. 5, 6: Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis; sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel.

Joan. c. 21, v. 15 et seq.: Cum ergo grandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei iterum: Simon Joannis diligis me? Ait illi: Etiam, Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio: Amas me? et dixit ei: Domine, tu omnia nosti; tu scis quia amo te. Dixit ei: Pasce oves meas.

Act. c. 15, v. 1: Erant autem in Ecclesia quæ erant Antiochiæ, Prophætæ et doctores.

Act. c. 20, v. 28: Attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisistis sanguine suo.

1 Tim. c. 5, v. 2: Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem.

CAPUT CLIV.

PROMULGATIO EVANGELII.

Psal. 17, v. 45: Populus quem non cognovi, servavit mihi, in audita auris obedivi mihi.

Psal. 67, v. 12: Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multâ.

Isa. c. 2, v. 5: Et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exibit lex, et verbum Domini de Jerusalem. Et Mich. c. 4, v. 2.

Isa. c. 12, v. 5, et seq.: Haurietis aquas in gaudio de fontibus Satoratoris, et dicetis in die illâ: Confitemini Domino, et invocate nomen ejus; notas facite in populis amentes ejus; mementote quoniam excelsum est no-

men ejus: cantate Domino quoniam magnificè fecit, annuntiate hoc in universâ terra.

Isa. c. 40, v. 9 et seq.: Super montem excelsum ascende, tu qui evangelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem; exalta, noli timere, dic civitatibus Juda: Ecce Deus vestri, ecce Dominus Deus in fortitudine venit, et brachium ejus dominabitur, ecce merces ejus cum eo, et opus illius coram illo.

Isa. c. 41, v. 27: Primus ad Sion dicit: Ecce adsum, et Jerusalem evangelizam dabo.

Isa. c. 52, v. 7 et seq.: Quam pulchri super montes pedes annuntiantis et prædicantis pacem; annuntiantis bonam prædicantis salutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! Vox speculatorum tuorum, levaverunt vocem, simul laudabant, quia oculo ad oculum videbant, cum converterit Dominus Sion.... Iste asperget gentes multas; super ipsum continebunt reges eo suum, quia quibus non est narratum de eo, viderunt; et qui non audierant, contemplati sunt.

Isa. c. 55, v. 1: Quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est?

Isa. c. 66, v. 19, 20: Et mittam ex eis qui salvati fuerint, ad gentes, in mare, in Africam et Lydiam tendentes sagittam, in Italiam, et Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierant de me, et non viderant gloriam meam; et annuntiantes gloriam meam gentibus, et adducunt omnes fructus vestros de cancellis domus Domini.

Nahum. c. 1, v. 45: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra, Juda, festivitates tuas, et redde vota tua; quia non adificiet ultra ut pertranscat in te Belial: universus interit.

Math. c. 10, v. 7, 27: Euntes autem prædicare; dicentes: Quia appropinquavit regnum colorum.... Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; et quod in auro auditis, prædicare super tecta. Et Marc. c. 5, v. 14; Luc. c. 9, v. 2; et c. 12, v. 5.

Math. c. 24, v. 14: Et prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio. Et Marc. c. 13, v. 10.

Math. c. 26, v. 15: Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicitur et quod hæc fecit, in memoriam ejus. Et Marc. c. 14, v. 9.

Math. c. 28, v. 19, 20: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis.

Marc. c. 6, v. 12: Et exeuntes prædicabant ut potentiam agerent.

Marc. c. 6, v. 13, 20: Et dixit eis: Euntes in mundum universum prædicare evangelium omni creaturæ.... Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante et sermone confirmante, sequentibus signis.

Luc. c. 9, v. 6: Egressi autem circuibant per castella, evangelizantes et curantes ubique.

Luc. c. 9, v. 6: Dixitque ei Jesus: Sine ut mortui

sepeliant mortuos suos; tu autem vade, et annuntia regnum Dei.

Luc. c. 10, v. 8, 9: Et in quacunque civitate intraveritis, et susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis, et curate infirmos qui in illâ sunt, et dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.

Luc. c. 16, v. 16: Lex et Prophætæ usque ad Joannem; ex eo enim regnum Dei evangelizatur, et omnis in illud vim facit.

Luc. c. 24, v. 46, 47: Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et revertere à mortuis tertii die, et prædicari in nomine ejus per universam terram, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolymâ.

Act. c. 2, v. 14 et seq.: Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis.... Viri Israelite, audite verba hæc: Jesum Nazarenum, virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus, et prodigiis, et signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut et vos scitis, hunc definito consilio et præsentis Dei traditum, per manus inimicorum offigentes, interemisistis.... Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt in die illâ annis circiter tria milia.... Dominus autem auget, qui salvi fiunt quotidie in id ipsum. Et Act. c. 5, v. 12 et seq. c. 4, v. 10, 18, 51, 55; et c. 10, v. 34 et seq. et c. 13, v. 46 et seq.

Act. c. 4, v. 1 et seq.: Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt Sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducæi, dolentes quod docerent populum, et annuntiantem in Jesu resurrectionem ex mortuis.... Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt, et factus est numerus virorum quinque milia.

Act. c. 5, v. 21 et seq.: Qui cum audissent, intraverunt dilectio in templum, et docerant.... Et interrogavit eos Princeps Sacerdotum, dicens: Prædicandum præcipuum vobis ne doceretis in nomine isto; et ecce replens Jerusalem doctrinâ vestrâ, et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius.... Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Jesu, et dimitterent eum. Et illi quidem ibunt gaudentes à conspectu consilii, quoniam digni habitus sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo et circa domos domus, et evangelizantes Christum Jesum.

Act. c. 8, v. 4 et seq.: Igitur qui dispersi erant, pertransibant evangelizantes verbum Dei. Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum. Intendebant autem turbæ his que à Philippo dicebantur, unanimitè audientes et videntes signa quæ faciebat.... Cum vero crederent Philippo evangelizante de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri ac mulieres.... Et illi quidem testificati et locuti verbum Domini, redibant Jerosolymam, et multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.... Aperiens autem Philippus os suum, et incipiens à Scripturâ istâ, evangelizavit illi Jesum.... Philippus autem inventus est in Azoto, et pertransiens evangelizabat civitatibus cuicatis. Et Act. c. 21, v. 8.

Act. c. 9, v. 20: Et continuo in Synagoga prædicabat

Jesum, quoniam hic est Filius Dei. Et Act. c. 16, v. 9 et seq. et c. 17, v. 1 et seq. per totum caput. et c. 18, v. 4 et seq. etc. 19 v. 8 et seq. et c. 20, v. 7, 20 et seq. et c. 22, v. 1 et seq. et c. 26, v. 20; et c. 28, v. 25, 51.

Act. c. 10, v. 42. Et precepit nobis predicare populo, et testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex vivorum et mortuorum.

Act. c. 11, v. 20 et seq.: Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam loquebantur et ad Græcos, annuntiantes Dominum Jesum. Et erat manus Domini cum eis, multusque numerus credentium convenerat ad Dominum. Pervenit autem sermo ad aures Ecclesie, quæ erat Jerusalem, super istis; et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.... et opposita est multa turba Domino. Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum, quem cum invenisset, perdidit Antiochiam; et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia. Et dixerunt turbam multam, ut et cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani. Et Act. c. 15, v. 5; et c. 14, v. 1, 6, 20 et seq. et c. 15, v. 35 et seq.

Act. c. 18, v. 24 et seq.: Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in Scripturis. Ille erat edoctus viam Domini, et fervens spiritu loquebatur, et docebat diligenter ea quæ sunt Jesu, sciens tantum baptismum Joannis. Ille ergo cepit fidei agere in Synagoga.

Rom. c. 1, v. 4 et seq.: Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei.... Testis enim mihi est Deus, cui servo in spiritu meo in Evangelio Filii ejus.... ita (quod in me) promptum est et vobis, qui Romæ estis, evangelizare: non enim erubescio Evangelium. Et Rom. c. 2, v. 16; et c. 10, v. 8, et 1 Cor. c. 1, v. 17; et c. 2, v. 1 et seq. et c. 4, v. 15; et c. 9, v. 12 et seq. et c. 15, v. 1 et seq. et 2 Cor. c. 2, v. 12; et c. 4, v. 5 et seq. et c. 10, v. 14, 16; et c. 11, v. 4, 7. Gal. c. 1, v. 6 et seq. et c. 2, v. 2 et seq. et c. 4, v. 15. Eph. c. 5, v. 6 et seq. et c. 6, v. 19. Phil. c. 1, v. 5 et seq. et c. 4, v. 13; et 1 Thess. c. 1, v. 5, et c. 2, v. 4 et seq. et 1, 2 Thess. c. 2, v. 13, et 1 Tim. c. 1, v. 11, et c. 2, v. 7, et 2 Tim. c. 1, v. 10, 11, et c. 2, v. 7, 9, et c. 4, v. 17; Tit. c. 1, v. 5. Philem. c. 15.

Rom. c. 10, v. 14 et seq.: Quomodo ergo invocantur in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicantur, nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosos pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! Sed non omnes obediunt Evangelio; Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Sed dico: Numquid non audierunt? et quidem in omnem terram exiit sonus eorum.

Rom. c. 15, v. 19, 20: Itaque ab Jerusalem per circuitum, usque ad Ullyricum, repleverim Evangelium Christi. Sic autem predicavit Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum edificarem.

1 Cor. c. 1, v. 21 et seq.: Nam quia in Dei sapientia non cognovi mundum per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam predicationis salvos facere credentes. Quoniam et Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt; nos autem prædicamus Christum crucifixum.

2 Cor. c. 1, v. 19: Dei enim Filius Jesus Christus, qui in vobis per nos predicatus est, per me, et Syllanum, et Timotheum, non fuit Est et Non, sed Est in illo fuit. Et Phil. c. 2, v. 22; et 1 Thess. c. 5, v. 2; et 2 Tim. c. 1, v. 8; et c. 4, v. 2, 5.

2 Cor. c. 8, v. 18: Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias.

Eph. c. 1, v. 15: In quo et vos, cum audissetis verbum veritatis, Evangelium salutis vestræ in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto.

Eph. c. 4, v. 11: Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores et doctores.

Phil. c. 1, v. 12 et seq.: Scribe autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifeste fierent in Christo, in omni prætorio, et in cæteris omnibus; et per res à fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.

Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidem autem et propter bonam voluntatem Christum prædicant, quidam ex charitate, scientes quoniam in defensione Evangelii positus sum. Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? etiam omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem, Christus annuntietur, et in hoc gaudeo, sed et gaudeo.

Philipp. c. 4, v. 2, 5: Evodiam rogo, et Syntychem deprecor, idipsum sapere in Domino. Etiam rogo et te, germane compar, adjuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et cæteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vite.

Col. c. 1, v. 5 et seq.: Propter spem quæ reposita est vobis in caelis, quam audistis in verbo veritatis Evangelii, quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit.... si tamen permanet in fide fundatis et stabiles, et immobiles à verbo Evangelii, quod audistis, quod predicatum est in universa creatura quæ sub cælo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

1 Tim. c. 3, v. 16: Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum in mundo, assumptum est in gloria.

1 Petr. c. 1, v. 12, 25: Quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc nuntiata sunt vobis.... Verbum autem Domini manet in æternum; hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.

1 Joan. c. 1, v. 1 et seq.: Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vite, et

ita manifestata est, et vidimus et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, et apparuit vobis; quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo. Et hæc scribimus vobis, ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum. Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, et annuntiamus vobis.

CAPUT CLV.

DISCIPULI JESU, TESTES EJUS.

Isa. c. 45, v. 10, 12: Vos testes mei, dicit Dominus, et servus meus quem elegeri.... Ego autem annuntiaui et salvavi: auditum feci, et non fuit à vobis altitudo; vos testes mei, dicit Dominus, et ego Deus.

Isa. c. 44, v. 8: Nolite timere, neque conturbamini; ex tunc audire feci, et annuntiaui: vos estis testes mei.

Math. c. 10, v. 18: Ad præsidet et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. Et Marc. c. 13, v. 9.

Luc. c. 24, v. 48 et seq.: Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, et dixit eis, quoniam sic scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere à mortuis tertii die, et prædicari in nomine ejus penitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. Vos autem testes horum.

Joan. c. 1, v. 6 et seq.: Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes; hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.... Joannes testimonium perhibet de ipso, et clamavit, dicens: Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat.... Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de caelo, et mansit super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Et ego vidi, et testimonium perhibui quia hic est Filius Dei. Et Joan. c. 5, v. 26; et c. 5, v. 35.

Joan. c. 12, v. 17: Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento.

Joan. c. 15, v. 26, 27: Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittem vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

Joan. c. 19, v. 34, 35: Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, et continuo exiit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit, et verum est testimonium ejus. Et Joan. c. 21, v. 24.

Act. c. 1, v. 8: Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, et eritis mihi testes in Jerusa-

lem, et in omni Judæa, et Samaria et usque ad ultimum terram.

Act. c. 1, v. 24, 22: Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quæ intravit et exiit inter nos Dominus Jesus, incipiens à baptismo Joannis, usque in diem quod assumptus est à vobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum vestris.

Act. c. 2, v. 52. Hunc Jesum resuscitavit Deus, cuius omnes nos testes sumus. Et Act. c. 3, v. 15; et c. 4, v. 55.

Act. c. 5, v. 51, 22: Hunc principem et Salvatorem Deus exaltavit dexterâ suâ, ad dandum penitentiam Israel, et remissionem peccatorum; et non omnes testes horum verborum, et Spiritus sanctus quem dedit Deus omnibus obediensibus sibi.

Act. c. 10, v. 59 et seq.: Et nos testes sumus omnium quæ fecit in regione Judeorum et Jerusalem, quem occiderent suspendentes in ligno. Hunc Deus suscitavit tertii die, et dedit eum manifestum fieri, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo; nobis qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis. Et Act. c. 15, v. 50, 51.

Act. c. 22, v. 14, 15: At ille dixit: Deus Patrem nostrorum præordinavit te, ut cognosceres voluntatem ejus, et videres Justum, et audires vocem ex ore ejus; quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti et audisti. Et Act. c. 20, v. 16.

Act. c. 22, v. 20: Et cum funderet sanguis Stephani testis tui, ego adstabo, et consentietis et custodiabitis vestimenta interfectorum illum.

2 Tim. c. 1, v. 8: Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri.

1 Petr. c. 5, v. 1: Seniores ergo, qui in vobis sunt, obscuro consensio et testis Christi passionum.

1 Joan. c. 1, v. 1, 2: Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt, de verbo vite, et vita manifestata est, et vidimus, et testamur.

Apoc. c. 1, v. 1, 2, 9: Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito, et significavit, mittens per Angelum servo suo Joanni, qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quocumque vidit.... Ego Joannes frater vester, et participes in tribulatione, et regno, et patientiâ in Christo Jesu, fui in insula, quæ appellatur Pathmos, propter verbum Dei, et testimonium Jesu. Apoc. c. 6, 9; et c. 20, v. 4.

Apoc. c. 2, v. 15: Et in diebus illis Antipas, testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi Satanas habitavit.

CAPUT CLVI.

MARTYRA DISCIPULORUM JESU.

Psal. 35, v. 18 et seq.: Clamaverunt Justi et Dominus exaudivit eos, et ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Justus est Dominus is qui tribulatio sunt corde, et humiles spiritu salvaabit. Multæ tribulationes justorum, et de omnibus his liberabit eos Dominus.

Psalm. 45, v. 11 et seq.: *Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros, et qui oderunt nos diripiebant sibi. Dediti nos tanquam oves escarum, et in gentibus dispersisti nos... Haec omnia venerunt super nos, nec oblitum sumus te, et inique non egimus in testamento tuo, et non recessit retro cor nostrum, et declinasti semitas nostras ad vitia tua; quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperavit nos umbra mortis... Quoniam propter te mortificamur tota die; estimati sumus sicut oves occisionis... quoniam humilitata est in pulvere anima nostra, conglutinator est in terra venter noster.*

Psalm. 65, v. 10 et seq.: *Quoniam probasti nos, Deus; igne nos examinasti, sicut examinatur argentum; inducisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro; imposuisti homines super capita nostra; transivimus per ignem et per aquam, et eduaxisti nos in refrigerium.*

Psalm. 78, v. 1 et seq.: *Deus, venerunt gentes in haereditatem tuam; pollicerunt templum sanctum tuum, posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam; posuerunt mortificans serorum tuorum, escas rotatibus caeli, carnes sanctorum tuorum bestias terrae; effuderunt sanguinem eorum, tanquam aquam in circuitu Jerusalem, et non erat qui sepeliret... Ultilio sanguinis serorum tuorum qui effusus est; introact in conspectu tuo genitum compellitorum.*

Psalm. 125, v. 1 et seq.: *Nisi quia Dominus erat in nobis, dicit nunc Israel, nisi quia Dominus erat in nobis, cum exurgerent homines in nos, forte vivos deglutissent nos; cum traseretur furor eorum in nos, forsitan aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransiit anima nostra; forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captivem dentibus eorum. Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium; laqueus contritus est, et nos liberati sumus.*

Thren. c. 4, v. 19: *Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis caeli; super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris; cui diximus: In umbrâ tuâ vivemus in gentibus.*

Zach. c. 15, v. 7. *Frauen, suscitare super pastorem meum, et super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum. Percute pastorem, et dispergantur oves; convortant manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terrâ, dicit Dominus; partes duae in eâ dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in eâ; et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos, sicut uritur argentum; et probabo eos sicut probatur aurum.*

Math. c. 10, v. 16 et seq.: *Eccè ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae. Cavete autem ab hominibus; tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos; et ad praesides, et ad reges ducemini. propter me, et in testimonium illis et gentibus. Et Luc. c. 10, v. 5; et c. 21, v. 16 et seq.*

Math. c. 25, v. 54 et seq.: *Lucè ecce ego mitto ad vos probetas, et sapientes, et scribas; et ex illis occiditis*

et crucifigitis; et ex eis flagellabitur in synagogis vestris et persequemini de civitate in civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel justus usque ad sanguinem Zachariae, filii Barachiae, quem occidistis inter templum et altare. Et Luc. c. 11, v. 47 et seq.; et c. 21, v. 12, 15.

Math. c. 24, v. 9, 10: *Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos; et eritis odio omnibus gentibus, propter nomen meum, et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odio habebunt invicem. Et Marc. c. 15, v. 11 et seq. Joan. c. 16, v. 2.*

Act. c. 4, v. 1 et seq.: *Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, et magistratus templi, et Sadducei, dolentes quod docerent populum, et ammittarent in Jesu resurrectionem ex mortuis, et injecerunt in eos manus, et posuerunt eos in custodiam.*

Act. c. 5, v. 40, 41: *Et convocantes Apostolos, casis demuntiarunt, non omnino loquuntur in nomine Jesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.*

Act. c. 6, v. 12; et c. 7, v. 57 et seq.: *Commoverunt itaque plebem, et seniores, et scribas, et concurrerunt resaperunt eum, et adduxerunt in concilium... et officientes eum extra civitatem lapidabant... et lapidabant Stephanum invocantes, et dicentes: Domine Jesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.*

Act. c. 8, v. 1, 5: *Factum est autem in illâ die persequens magna in Ecclesiâ, qua erat Jerusalem, et omnes dispersi sunt per regionem Judaeæ, et Samariae, praeter Apostolos... Saulus autem devastabat Ecclesiam, per domos intrans, et trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam. Et Act. c. 22, v. 19.*

Act. c. 9, v. 15, 16: *Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et reprobis, et filiis Israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et Act. c. 20, v. 19.*

Act. c. 12, v. 4 et seq.: *Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret Joannem de Ecclesiâ. Occidit autem Jacobum, fratrem Joannis, gladio. Videns autem quia placeret Judaeis, posuit ut apprehenderet et Petrum. Erant autem dies azyrnorum. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem, tradens quatuor quaterionibus militum custodiendum; volens post pascha producere eum populo.*

Act. c. 14, v. 18: *Supervenerunt autem quidam ab Antiochiâ et Iconio Judaei; et persuasi turbis, lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.*

Act. c. 16, v. 19 et seq.: *Apprehendentes Paulum et Silam perduxerunt in forum ad principes, et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Judaei; et ammittunt morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romani. Et cucurrit plebs adversus eos, et magistratus, et scissis tunicis eorum, jussurunt eos virgis caedi; et cum*

multas plagas imposuissent, miserunt eos in carcerem, praecipientes custodi, ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale praecipium accepisset, misit eos in interiorum carcerem, et pedes eorum trinxit figno.

Act. c. 21, v. 50, 55: *Et apprehendentes Paulum, traherunt eum extra templum... Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et jussit eum alligari catenis duabus.*

Act. c. 22, v. 24, 25: *Jussit tribunus induci eum in castra, et flagellis caedi, et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum adstrinxissent eum loris, dicit adstanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare?*

Act. 23, 1, 2. *Intendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientiâ bonâ conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Principes autem sacerdotum Ananias praecipit astantibus sibi, percutere eos os ejus.*

Rom. 8, 35, 56: *Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te sacrificamur totâ die, estimati sumus sicut oves occisionis.*

1 Cor. c. 4, v. 9 et seq.: *Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimum ostendit, tanquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus... Usque in hunc horam et esurimus, et sitimus, et nudî sumus, et colapsum cadimur, et instabiles sumus, et laboramus operantes manibus nostris; maledicimur, et benedicimus; persecutionem patimur, et sustinemus; blasphemamur, et obscramur; tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium perpessima usque adhuc.*

1 Cor. c. 15, v. 54, 55: *Quotidie morior pro vestra gloria, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro. Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt?*

2 Cor. c. 4, v. 5, 6: *Quoniam sicut abundant passionis Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam carumdem passionum quae et nos patimur.*

2 Cor. c. 4, v. 8 et seq.: *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur; aperiuntur, sed non desistimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; dejectionem, sed non perimus; semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum, ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali.*

2 Cor. c. 6, v. 4 et seq.: *Sed in omnibus exhibebimus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientiâ, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate... per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, ut seductores et veraces, sicut qui ignoti et cogniti; quasi morientes, et ecce*

vimus, ut castigati, et non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem comestentes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes.

2 Cor. 11, v. 25 et seq.: *Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico), plus ego; in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in moribus frequenter. A Judaeis quinquies, quadragenas, unâ minus, accipi. Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui; in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in labore et arumnâ, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate; praeter illa quae extrinsecus sunt; instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Et 2 Cor. c. 4, v. 10, et c. 4, v. 11.*

Gal. c. 6, v. 17: *De caetero nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.*

Et Phil. c. 5, v. 10 et 2 Tim. c. 2, v. 11, 12 et 1 Petr. c. 4, v. 15.

Col. c. 1, v. 24: *Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea quae desunt passionum Christi in carne meâ, pro corpore ejus, quod est Ecclesia.*

1 Thess. c. 2, v. 14, 15: *Vos enim imitatoris facti estis, fratres, Ecclesiarum Dei quae sunt in Judaeâ, in Christo Jesu; quia eadem passi estis et vos à contributionibus vestris, sicut et prophetae, qui et Dominum occiderunt Jesum, et Ierosolimas, et nos persecuti sunt.*

Hebr. c. 16, v. 52, 55: *Rememoramini autem pristinis diebus, in quibus illuminati magnam certamen sustinistis passionum; et in altero quidem approbitis et tribulationibus spectaculum facti; in altero autem socii taliter conversantium effecti; nam et vincitis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam.*

CAPUT CLVII.

CONCORDIA DISCIPULORUM JESU.

Jerem. c. 52, v. 58, 59: *Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum. Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus.*

Ezech. c. 11, v. 19, 20: *Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum, et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum, ut in preceptis meis ambulent, et judicia mea custodiant, faciuntque ea, et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum.*

Soph. c. 3, v. 9: *Quia tunc reddam populum labium electum, ut ratiocinentur omnes in nomine Domini, et serbent ei humero uno.*

Math. c. 22, v. 54 et seq.: *Pharisaei autem audientes quod silentium imposuisset Sadduceis, convenierunt in unum, et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex*

toto corde tuo, et in tota anima tuâ, et in totâ mente tuâ. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundam autem simile est. dicit: Dilige proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet et Propheta. Et Marc. c. 12, v. 28 et seq. Luc. c. 10, v. 25 et seq. Rom. c. 15, v. 8. 1. Gal. c. 5, v. 14. 1. Thess. c. 4, v. 9. Jac. c. 2, v. 8; et 1. Petr. c. 4, v. 22; et 1. Joan. c. 2, v. 9 et seq. et c. 3, v. 11 et seq. et c. 4, v. 7 et seq. et 2. Joan. c. 5.

Luc. c. 15, v. 51, 55: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexistis vos, et vos diligatis invicem. In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Et c. 15, v. 12, 17.

Act. c. 1, v. 14: Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, et Mariâ, matre Jesu, et fratribus ejus.

Act. c. 2, v. 44, 46: Omnes etiam qui credebant, erant pariter, et habebant omnia communia... Quotidie quoque perdivites ministrabant in templo.

Act. 4, v. 32: Multitudinis autem credentium erat et cor unum et anima una; nec quisquam eorum quâ possidebât, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

CAPUT XLVIII.

VOCATIO GENTIUM.

Gen. c. 12, v. 1 et seq.: Dixit autem Dominus ad Abraham... In te benedicentur universæ cognationes terræ. Et Gen. c. 18, v. 18.

Gen. c. 22, v. 15, 18: Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de caelo, dicens... Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Et Gen. c. 28, v. 4. Et c. 28, v. 14.

Gen. c. 59, v. 16: Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.

Deut. c. 28, v. 45: Advena qui tecum versatur in terrâ, ascendet super te, eritque sublimior; tu autem descendes, et eris inferior... Ipse erit in caput, et tu eris in caudam.

Deut. c. 22, v. 21: Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, et irritaverunt in vanitatibus suis; et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stultâ irritabo illos.

1. Reg. c. 2, v. 5 et seq.: Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes; recedant vetera de ore vestro... Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore... donec sterilitis peperit plurimos; et quæ multos habebat filios, infirma est... Dominus judicabit fines terræ, et dabit imperium regi suo, et sublimabit cornu Christi sui.

2. Reg. c. 22, v. 44: Custodites me in caput gentium; populus quem ignoro serviet mihi.

Psalm. 2, v. 8: Postula à me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ.

Psalm. 17, v. 44 et seq.: Eripies me de contradictionibus populi, consues me in caput gentium. Populus quem non cognovi, serviet mihi, in auditu auris obedivi mihi.

Psalm. 21, v. 28 et seq.: Reminiscetur et convertetur ad Dominum universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus universæ familiae gentium; quoniam dominus est regnum, et ipse dominabitur gentium.

Psalm. 44, v. 17: Pro patribus tuis nati sum tibi filii; consues eos principes super omnem terram.

Psalm. 46, v. 9: Regnabit Deus super gentes.

Psalm. 66, v. 5: Latentur et exultant gentes, quoniam judicas populos in æquitate, et gentes in terrâ diripis.

Psalm. 67, v. 52, 55: Venient legati ex Ægypto; Æthiopia præveniet manus ejus Deo. Regna terræ, cantate Deo.

Psalm. 71, v. 8 et seq.: Et dominabitur à mari usque ad mare, et à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram illo precipitent Æthiopes, et inimici ejus terram lugeant. Reges Tharsis et insulae munera offerent; reges Arabum et Saba dona adducent; et adorabunt eum omnes reges terræ; omnes gentes servient ei... Et rivus, et dabitur ei de cauro Arabiæ, et adorabunt de ipso semper; totâ die benedicent ei... Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ; omnes gentes magnificabunt eum.

Psalm. 81, v. 8: Surge, Deus, judica terram; quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

Psalm. 85, v. 9: Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, et adorabunt coram te, Domine, et glorificabunt nomen tuum.

Psalm. 86, v. 2 et seq.: Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. Menor ero Rahab et Babylonis scientiam me; ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopia, hi fuerunt illi. Numquid Sion dicit: Homo, et homo natus est in eâ, et ipse fundavit eam Altissimus? Dominus narrabit in scripturis populorum et principum, horum qui fuerunt in eâ.

Psalm. 95, v. 2 et seq.: Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus... Afferte Domino, patrie gentium, afferte Domino gloriam et honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus; tollite hostias, et introite in atria ejus; adorate Dominum in atrio sancto ejus; commoveatur à facie ejus universa terrâ; dicite in gentibus, quia Dominus regnavit. Etenim percipit orbem terræ, qui non commoveatur; judicabit populus in æquitate.

Psalm. 97, v. 3, 4: Notum fecit Dominus salutem suam, in conspectu gentium revelavit justitiam suam... Viderunt omnes termini terræ salutem Dei nostri.

Psalm. 101, v. 16: Et timebunt gentes nomen tuum... Scribuntur hæc in generatione alterâ, et populus qui creabitur, laudabit Dominum.

Psalm. 109, v. 2: Virgum virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum.

Psalm. 110, v. 4: Laudate Dominum, omnes gentes, laudate eum, omnes populi.

Isa. c. 2, v. 2, 5: Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, et elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes, et ibunt populi multi, et dicent: Venite, et ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob; et docerit nos

vias suas, et ambulabimus in semitis ejus; quia de Sion exiit lex, et verbum Domini de Jerusalem; et judicabit gentes, et arguet populos multos.

Isa. 11, v. 9, 10: Quia repleta est terra scientiâ Domini, sicut aquæ maris operentur. In die illâ radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur.

Isa. c. 18, v. 7: In tempore illo deferetur munus Domino exercituum à populo diversis et dilacerato, à populo terribili, post quem non fuit alius, à gente expectante, expectante et concultâ, cujus dirperunt flumina terrarum ejus; ad locum nominis Domini exercituum, montem Sion.

Isa. c. 19, v. 18 et seq.: In die illâ erunt quinque civitates in terrâ Ægypti, loquentes lingua Chanaan, et jurantes per Dominum exercituum. Civitas solis, vocabitur ana. In die illâ erit altare Domini in medio terræ Ægypti, et titulus Domini juxta terminum ejus erit in signum et in testimonium Domino exercituum in terrâ Ægypti. Clamabit enim ad Dominum à facie tribulationis, et mittet eis Salvatorem, et propugnatorem qui liberet eos, et cognoscatur Dominus ab Ægypto, et cognoscet Ægypti Dominum in die illâ, et colent eum in hostiis et in numeribus, et vota vovebunt Domino, et solent.

Isa. c. 25, v. 6 et seq.: Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum, vindemiæ delectatæ. Et precipitabit in monte isto faciem vincuti colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes. Precipitabit mortem in scopulorum, et auferet Dominus Deus lacryram ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universâ terrâ, quia Dominus locutus est, et dicit in die illâ: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, et salvavit nos; iste Dominus, sustinuitis eum; exultabimus et lætaborum in salutari ejus.

Isa. c. 27, v. 13: Et erit, in die illâ clangetur in tubâ magnâ, et venient qui perdidit fuerant de terrâ Assyriorum, et qui ejeti erant in terrâ Ægypti, et adorabunt in monte sancto in Jerusalem.

Isa. c. 51, v. 7: In die enim illâ abjiciet vir idola argenti sui, et idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestras in peccatum.

Isa. c. 55, v. 1 et seq.: Latitabit desertæ et inivæ, et exultabit solitudo, et florabit quasi lilium, germinum germinabit, et exultabit lætatura et laudans... Deus ipse veniet, et salvabit vos... quia scissus sunt in deserto aque, et torrentes in solitudine; et quæ erat arida, erit in stagnum; et sitiens, in fontes aquarum, in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et juncti: et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus... Et redempti à Domino convertentur, et venient in Sion eum laude; et testitia sempiterna super caput eorum; gaudium et lætationem obtinebunt, et fugiet dolor et gemitus.

Isa. c. 42, v. 1 et seq.: Ecce servus meus, suscipiam eum; electus meus, complacuit sibi in illo anima mea; dedi spiritum meum super eum, judicium gentibus pro-

feret... Et legem ejus insularum expectabunt... Ego Dominus vocavi te in justitiâ, et apprehendi manum tuam, et servavi te, et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium... Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ; qui descendit in mare, et plenitudo ejus; insule, et habitatores eorum... Laudate, habitatores petrarum; de vertice montium clamabunt. Ponent Domino gloriam, et laudem ejus in insulis multabitur... Et ducom cæcos in viam quam nesciverunt; et in semitis, quos ignoraverunt, ambulare eos faciam; ponam tenebras coram eis in locum, et prava in recta: hæc verba feci eis, et non dereliqui eos... Sardi audite, et cæci, intuitumini ad videndum.

Isa. c. 45, v. 19 et seq.: Ecce ego facio novum, et nunc orientur; vique cognoscetis eum: ponam in deserto viam, et in invio flumina. Gloria fecit mihi bestia agri, dracones, et straliones; quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, et daren potum populo meo, electo meo. Populum istam formavi mihi, laudem meam narrabit.

Isa. 45, v. 5, 6: Ego Dominus, et non est similis me; extrâ me non est Deus. Accincti te, et non cognovisti me; ut sciant hi qui ab ortu solis, et qui ab occidente, quoniam absque me non est.

Isa. c. 45, v. 14 et seq.: Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, et negotio Æthiopia, et Sabæi viri sublimis ad te transibunt, et tui erunt; post te ambulabunt, vineci manica pergent, et te adorabunt, teque deprecabuntur. Tantum in te est, Deus, et non est aliunde te Deus; veri tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator... Congregabunt, et venite, et accedite simul, qui salvati estis ex gentibus... Convertimini ad me, et solvi eritis, omnes fines terræ; quia ego Deus, et non est alius. In menisipso juravi, egredietur de ore meo justitia verbum, et non revertetur, quia mihi curvabitur omne genu, et jurabit omnis lingua. Ergo in Domino, dicit, mea sunt justitia et imperium; ad eum venient, et confunderentur omnes qui repugnant ei.

Isa. c. 49, v. 4 et seq.: Audite, insule, et attendite, populi de longè, Dominus ob utero vocavit me... Et nunc dicit Dominus formans me ex utero servum meum, ut reducam Jacob ad eum, et Israel non congregabitur: et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea, et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad succedendum tribus Jacob, et facies Israel convertendas. Ecce dedit te in lucem gentium, ut sis sicut mea usque ad extremum terræ. Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum Dominorum. Reges videbunt, et convergent principes, et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et sanctum Israel qui elegit te. Hæc dicit Dominus: In tempore pluvio exaravit te, et in die salutis auclitatus sum tui, et servavi te, et dedi te in fœdus populi, ut succitares terram, et possideres hereditates dissipatas... Ecce isti de longè venient, et ecce illi ab æquione et mari, et isti de terrâ Australi... Lava in circuitu oculos tuos, et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; vivo ego, dicit Dominus, quia omnes his velut ornameto vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua, et solitudines tuæ, et terra

ruine tue, nunc angusta erant pro habitatoribus, et longè fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tue: Angustus est mihi locus, quæ spodium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, et non pariens, transmigrata, et captiva, et istos quis emittit? ego desolata, et sola, et isti ubi erant? Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum; et offerent filios tuos in unis, et filias tuas super humeros portabunt; et erunt reges nutriti tui, et regine nutrices tue: nulli in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum laudent.

Isa. c. 51, v. 3: Propè est iustus meus, egressus est Saluator meus, et brachia mea populos iudicabunt; me insule expectabunt, et brachium meum sustinebunt.

Isa. c. 52, v. 10 et seq.: Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium; et videbunt omnes fines terre salutare Dei nostri. . . . Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt; et qui non audierunt, contemplati sunt.

Isa. c. 54, v. 1 et seq.: Lauda, sterilis, qua non paris, decanta laudem, et hinc, que non pariebas; quoniam multi filii deserte, magis quam ejus que habet vivum, dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, et clavos tuos consolida; ad dexteram enim et ad lavam penetraabis, et semen tuum gentes hereditabit, et civitates deserte inhabitabit. . . . Ecce accola veniet, qui non erit mecum, advena quondam tuus adjungetur tibi.

Isa. c. 55, v. 4, 5: Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas, vocabis; et gentes, que te non cognoverunt, ad te current, propter Dominum Deum tuum, et sanctum Israel, quia glorificavit te.

Isa. c. 59, v. 19: Et timebunt qui ab occidente nomen Domini, et qui ab ortu solis gloriam ejus; cum venerit quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit, et venerit Sion redemptor.

Isa. c. 60, v. 5 et seq.: Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Levavi in circuitu oculos tuos, et vide; omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; filii tui de longè venient, et filie tue de latere. Tunc videbis, et afflues, et mirabitur, et dilatabit cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, rodamerari Madian et Ephraim; omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudent Dominum annuntiantes. . . . Me enim insule expectant, et nares maris in principio, ut adducam filios tuos de longè, argentum eorum, et aurum eorum cum eis, nomen Domini Dei tui, et sancto Israel, quia glorificavi te. Et edificabit filii peregrinorum muros tuos, et reges eorum ministrabunt tibi; indignatione enim meâ percussi te; et in reconciliatione meâ miseris sum tui; et aperientur portæ tuæ jugiter; die ac nocte non claudentur, ut offeratur ad te fortitudo gentium, et reges eorum adducantur. . . . Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliave-

runt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te Civitatem Domini, Sion sancti Israel. Pro eo quod fasis derelicta, et odio habitata, et non erat qui per te transiret, ponam te in superbiis sæculorum, gaudium in generationem et generationem; et sugges lac gentium, et mamillâ regum lactaberis; et scies quia ego Dominus salvans te, redemptor tuus fortis Jacob.

Isa. c. 62, v. 2, 11, 12: Et videbunt gentes Justitiam tuam, et cuncti reges inclentur tuum. . . . Ecce Dominus auditum fecit in extremis terre: Dicite, filie: Ecce Saluator tuus venit, ecce merces ejus cum eo, et opus ejus coram illo. Et vocabunt eos: Populus sanctus, redempti à Domino; tu autem vocaberis Quærens civitas, et non derelicta.

Isa. c. 63, v. 1: Quæsierunt me qui antè non interrogabant; invenerunt qui non quæsierunt me. Dicite: Ecce ego, ecce ego, ad gentem que non invocavit nomen meum.

Isa. c. 66, v. 18 et seq.: Ego autem opera eorum, et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus & linguis; et venient, et videbunt gloriam meam. Et ponam in ois signum, et militem ex eis qui salvati fuerint, ad gentes in mare, in Africanam, et Lydiam tendentes sagittam, in Italiam, et Græciam, ad insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, et non viderunt gloriam meam; et annuntiant gloriam meam gentibus, et adducant omnes fratres vestros de cunctis gentibus, donum Domino, in equis, et in quadrigis, et in lexicis, et in mulis, et in carrocis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si inferat filii Israel manus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in Sacerdotes et Levitas, dicit Dominus.

Jerem. c. 5, v. 17: In tempore illo vocabunt Jerusalem, Solum Domini; et congregabuntur ad eam omnes gentes in nomine Domini in Jerusalem, et cum ambulabunt post præteritatem cordis sui pessimi.

Jerem. c. 4, v. 2: Et jurabis: Vivit Dominus, in veritate, et in iudicio, et in justitiâ, et benedictum erunt gentes, ipsique laudabunt.

Jerem. c. 16, v. 19 et seq.: Domine, fortitudo mea, et robur meum, et refugium meum in die tribulationis; ad te gentes venient ab extremis terre, et dicent: Verè menduciam possederunt patres nostri, vanitatem que eis non profuit. Numquid faciet sibi homo deos, et ipse non sunt dii? Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam, et virtutem meam, et scient quia nomen mihi Dominus.

Jerem. c. 51, v. 34: Et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me, à minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus.

Thren. c. 4, v. 20: Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In umbrâ tuâ vivemus in gentibus.

Ezech. c. 27, v. 24: Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, et exaltavi lignum humile; et siccavi lignum viride, et frondere feci lignum aridum.

Ose. c. 1, v. 10: Et erit in loco ubi dicitur eis: Non populus meus vos, dicitur eis: Filii Dei viventes.

Ose. c. 2, v. 24: Et dicam non populo meo: Populus meus es tu.

Joc. c. 2, v. 28: Et erit post hæc: Effundam spiritum meum super omnem carnem.

Amos. c. 9, v. 11, 12: In die illâ suscitabo tabernaculum David quod cecidit; et reedificabo aperturas murorum ejus, et ea que corruerunt instaurabo, et reedificabo illud sicut in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumæe et omnes nationes, eò quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus faciens hæc.

Mich. c. 4, v. 1 et seq.: Et erit in novissimo dierum, erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, et sublimis super colles, et fluent ad eum populi, et properabunt gentes multæ, et dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos de viis suis, et ibimus in semitis ejus, quia de Sion egredietur lex, et verbum Domini de Jerusalem. Et habitabit inter populos multos, et corripiet gentes fortes usque in longinquitum, et occidit gladios suos in vomeres, et hastas suas in ligones, non sumet gens adversus gentem gladium, et non dicent ultra belligrare. Et sedebit vir subitis vitæ suam, et subitis ficum suam, et non erit qui deterreat, quia os Domini exercituum locutum est.

Soph. c. 2, v. 11: Horribilis Dominus super eos, et attenuabit omnes deos terre, et adorabunt eum viri de loco suo, omnes insule gentium.

Soph. c. 3, v. 9, 10: Quia tunc reddam populis labium electum, et invocabit omnes in nomine Domini, et servient ei humero uno. Ultra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei; filii dispersorum meorum deferent manus nisi.

Agg. c. 2, v. 7, 8: Quia hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo caelum et terram, et mare et aridam. Et movebo omnes gentes, et veniet Desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloriâ, dicit Dominus exercituum.

Zach. c. 2, v. 10, 11: Lauda et letare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus; et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in die illâ, et erunt mihi in populum; et habitabo in medio tui.

Zach. c. 8, v. 20 et seq.: Hæc dicit Dominus exercituum: Usquequò veniant populi, et habitent in civitatibus multis, et vadant habitatores, unus ad alterum dicentes: Eamus, et deprecemur faciem Domini, et queramus Dominum exercituum, vadam etiam ego. Et venient populi multi, et gentes robustæ ad querendum Dominum exercituum in Jerusalem, et deprecandam faciem Domini. Hæc dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, et apprehendent fibriam viri Judæi, dicentes: Ibinus vobiscum, audivimus enim, quoniam Deus vobiscum est.

Zach. c. 9, v. 10: Et loquetur pacem gentibus, et potestas ejus à mari usque ad mare, et à fluminibus usque ad fines terre.

Zach. c. 15, v. 8: Et erunt in omni terrâ, dicit Do-

minus, partes due in eâ dispergentur, et deficient, et tertia pars congregetur in eâ.

Zach. c. 14, v. 16: Et omnes qui reliqui fuerint de universis gentibus, que venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent regem Dominum exercituum.

Malsch. c. 1, v. 10, 11: Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, et minus non suscipiam de manu vestrà. Ab ortu enim solis usque ad occidentem, nunquam est nomen meum in diebus antiquis, ut possideant reliquias Idumæe et omnes nationes, eò quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus faciens hæc.

Matth. c. 2, v. 1 et seq.: Cum ergo natus esset Jesus in Bethlehém Judæ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Jerusalem, dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum.

Matth. c. 5, v. 9: Et ne velitis dicere Intrû vobis: Patrem habemus Abraham; dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

Matth. c. 8, v. 5 et seq.: Cum autem introisset Capernaum, accessit ad eum Centurio rogans, et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam et curabo eum. Et respondens Centurio ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum die verbo, et sanabitur puer meus; nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic: Vade, et vadit; et illi: Veni, et venit; et servo meo: Fac hoc, et fecit. Audiens autem Jesus, miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel; dico autem vobis, quod multi ab oriente et occidentem venient, et recumbent cum Abraham et Isaac, et Jacob, in regno caelorum; filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores; ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit Jesus Centurioni: Vade, et sicut credidisti fidei tibi.

Et Luc. c. 7, v. 2 et seq.

Zach. c. 10, v. 18: Ad præsidem et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus.

Matth. c. 12, v. 17 et seq.: Ut impleteret quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit anime meæ; ponam spiritum meum super eum, et iudicium gentibus iustificabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus: arandum quassatum non confringet, et limum fingimus non existinet, donec efficiat ad victoriam iudicium; et in nomine ejus gentes sperabunt.

Matth. c. 15, v. 21 et seq.: Et egressus inde Jesus accessit in partes Tyri et Sydonis. Et ecce mulier Chananæa à finibus illius egressa, clamavit, dicens ei: Misereere mei, Domine, fili David; filia mea male à demone vexatur. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, et mittere canibus. At illa dixit: Etiam, Domine, nam canelli edant de micis, que cadunt de mensâ dominorum suorum. Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua; sat tibi sicut vis.

Et smata est filia ejus ex horâ illâ. Et Marc. c. 7, v. 21.

Act. c. 21, v. 40 et seq.: Cum ergo veniet Dominus vinca, quid faciet agricolis illis? Aiant illi: Malos male perdet, vincom suum locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. Et Marc. c. 12, v. 9. Luc. c. 20, v. 16.

Math. c. 24, v. 14: Et prædicabitur hoc Evangelium regni in uniuersa orbe, in testimonium omnibus gentibus. Et Marc. c. 13, v. 10.

Math. c. 28, v. 19: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti. Et Luc. c. 24, v. 47.

Marc. c. 16, v. 15 et seq.: Et dixit eis: Euntes in mundum uniuersum, predicare Evangelium omni creaturæ... Illi autem profecti prædicauerunt ubique.

Luc. c. 2, v. 30 et seq.: Quia viderunt oculi mei salutarem tum, quod parasti anti faciem omnium populorum; lunem ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israel.

Joan. c. 10, v. 16: Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiat unum ovile, et unus pastor.

Joan. c. 11, v. 51, 52: Jesus moriturus erat pro gente, et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.

Act. c. 2, v. 4 et seq.: Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi, ex omni natione quæ sub celo est... Stupebant autem omnes et mirabantur, dicentes: Nomen ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt, et quomodo nos audierimus unusquisque linguam nostram in quâ nati sumus? Parthi, et Medi, et Æthiopes, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam, et Cappadociam, Pontum, et Asiam, Phrygiam, et Pamphylum, Ægyptum, et partes Libyæ quæ est circa Cyrenen, et advenæ Romani; Judæi quoque, et Proselyti; Cretes et Arabes; audierimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei... Petrus verò ad illos: Ponituram, inquit, agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti; vobis enim est repromissio, filiis vestris, et omnibus qui longè sunt, quoscunque advocaverit Dominus Deus noster... Qui ergo receperunt sermone ejus, baptizati sunt; et appositæ sunt ad illum anime circiter tria milia.

Act. c. 8, v. 27 et seq.: Et ecce vir Æthiops, eunuchus potens Candaces, reginæ Æthiopiæ, qui erat super omnes gazas ejus, venerat adorare in Jerusalem... Aperturus autem Philippus os suum, et incipiens à Scripturâ istâ evangelizavit illi Jesum, et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam. Et ait eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse Jesum Christum. Et jussit stare currum, et descendit uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum.

Act. c. 9, v. 15, 29: Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam was electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus, et regibus, et filiis Israel...

Loquebatur quoque gentibus, et disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

Act. c. 10, v. 21 et seq.: Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis? Qui dixerunt: Græci centurio, vir justus, et timens Deum et testimonium habens ab uniuersâ gente Judæorum, responsum accepit ab Angelo sancto, accersire te in domum suam, et audire verba ab te... Et loquens cum illo intravit, et invenit multos qui convenerant, distulit ad illos: Vos scitis modo abominatum sit viri Judæo, conjungi aut accedere ad alienigenam; sed mihi ostendit Deus neminem communem aut immundum dicere hominem; propter quod sine dubitatione veni accersitus; et Cornelius ait... Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta sunt à Domino. Apertus autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi, quia non est perosnarium acceptor Deus; sed in omni gente, qui timet eum, et operatur justitiam, acceptus est illi. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum, et obstupuerunt ex circumcissione fideles qui venerant cum Petro, quia et in natione gratia Spiritus sancti effusa est; audiebant enim illos loquentes linguis, et magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus: Numquid aquam qui prohibere potest, ut non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut et nos? Et jussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi.

Act. c. 11, v. 4 et seq.: Audierunt autem Apostoli, et fratres qui erant in Judæa, quoniam et gentes receperunt verbum Dei... Incipiens autem Petrus exponere illis ordinem, dicens, si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut et nobis qui credimus in Dominum Jesum Christum, ego quis eram, qui possem prohibere Deum? His auditis tacuerunt, et glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo et gentibus penitentiam dedit Deus ad vitam... Et illi quidem qui dispersi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverant usque Phoenicem et Cyprum, et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii et Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur et ad Græcos, annuntians Dominum Jesum. Et erat numerus Domini cum eis, multusque numerus credentium convenerat est ad Dominum. Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Jerosolymis, super istis: et miserunt Barnabam usque ad Antiochiam. Qui cum pervenisset, et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino; quia erat vir bonus et plenus Spiritu sancto et fide. Et appositæ sunt multa turba Domino. Profectus est autem Tarsum, ut quæreret Saulum; quem cum invenisset, perduxit Antiochiam; et annun totum conversus est ibi in Ecclesiâ. Et docuerunt turban multum; ita ut cognominarentur primi Antiochiæ discipuli, Christiani.

Act. c. 15, v. 12, 43 et seq.: Tunc convocatus cum vidisset factum, credidit admirans super doctrinâ Domini... Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his quæ à Paulo dicebantur blasphemantes. Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerunt:

Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repulsi illud, et indignos vos iudicatis eterna vita, ecce convertentur ad gentes; sic enim precepit nobis Dominus: Posuit te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ. Audientes autem gentes gavisæ sunt, et glorificabant verbum Domini, et crederent quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Disseminabatur autem verbum Domini per uniuersam religionem.

Act. c. 14, v. 25 et seq.: Transeuntes Pisidiam, venerunt in Pamphyliam, et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam, et navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratia Dei, in opus quod compleverunt. Cum autem venissent, et congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, et quia aperuissent gentibus ostium fidei.

Act. c. 15, v. 5 et seq.: Illi ergo deducti ab Ecclesiâ, pertransibant Phoenicem, et Samariam, narrantes conversionem gentium, et faciebant gaudium magnum omnibus fratribus... Cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Evangelii, et credere. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut et nobis; et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum... Tacuit autem omnis multitudo, et audiebant Barnabam et Paulum, narrantes quanta Deus fecisset et prodigia in gentibus per eos. Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus dicens: Viri fratres, audite me. Simon narravit, quemodum in primis Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc revertar, et reedificabo tabernaculum David quod cecidit, et diruta ejus reedificabo, et erigim illud, ut requirant ceteri hominum Dominum et omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Notum à seculo est Domino opus suum. Propter quod ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad Deum.

Act. c. 16, v. 14: Et quondam mulier, nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor, intendere his quæ dicebantur à Paulo. Cum autem baptizata esset, et domus ejus, deprecata est.

Act. c. 18, v. 5, 6: Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, instabat verbo Paulus testificans Judæis esse Christum Jesum. Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, excutens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum; nunquam ergo ex hoc ad gentes vadam.

Act. c. 21, v. 18 et seq.: Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum, omnesque collecti sunt Seniores. Quos cum salutasset, narravit per singula quæ Deus fecisset in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei... De his autem qui crederent ex gentibus nos scripsimus, iudicantes ut abstinerent se ab idolis, immolato, et sanguine, et suffocato, et fornicatione.

Act. c. 22, v. 21: Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

Act. c. 26, v. 1, 20: Tunc Paulus extensis manibus cepit rationem reddere... his qui sunt Danæci primam, et Jerosolymis, et in omnem regionem Judææ, et gentibus annuntiabam, ut penitentiam agerent, et converterentur ad Deum.

Act. c. 28, v. 28: Notum ergo sit vobis, quoniam gentibus missum est hoc salutare Dei, et ipsi audient.

Rom. c. 1, v. 5, 13: Per quem acceptimus gratiam et apostolatam, ad obediendum fidei in omnibus pro nomine ejus; in quibus estis et nos vocati Jesu Christi.

Rom. c. 5, v. 29, 30: An Judæorum Deus tantum? nomen et gentium? imò et gentium: quoniam quidem unus est Deus, qui justificat circumcissionem ex fide, et præputium pro fide.

Rom. c. 4, v. 16 et seq.: Ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solus, sed et ei qui ex fide est Abraham, qui pater est omnium nostrum (sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te), ante Deum cui credidit, qui vivificavit mortuos, et vocat ea quæ non sunt tanquam quæ sunt, qui contra spem in spem credit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum.

Rom. c. 9, v. 24 et seq.: Quos et vocavi nos non solum ex Judæis, sed etiam ex gentibus: sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam; et non dilectam, dilectam; et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et erit: In loco ubi dictum est eis: Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi... Quid ergo dicimus? quod gentes quæ non secubantur justitiam, apprehenderunt justitiam; justitiam autem quæ ex fide est.

Rom. c. 10, v. 17 et seq.: Sed dico: Numquid non audierunt? et quidem in omnem terram extitit sonus eorum, in fines terre verba eorum. Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ergo ad emulationem vos adducam in non gentem; in gentem insipientem in terram vos mittam, Isaias autem audivit, et dicit: Inventus sum à non quaerentibus me; palam apparui his quia me non interrogabant.

Rom. c. 11, v. 11 et seq.: Sed illorum delictio salus est gentibus, ut illos æmulentur. Quod si delictum illorum, ditavit sunt mundi; et diminutio eorum, divitiæ gentium, quanto magis plenitudo eorum! Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo... Quod si delictio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum olester quæsis, inseris eis in illis, et socius radicis et pinguedinis olive factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radicem te. Dices ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar. Bend... Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc quod contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnia Israel salvata fuerit.

Rom. c. 15, v. 8 et seq.: Dico enim Christum Jesum ministerium fuisse circumcissionis; propter veritatem Dei, et confirmandas promissiones Patrum; gentes autem

super misericordiam honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Lætaminis gentes, cum plebe ejus. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum, et magnificate eum, omnes populi. Et rursus Isaias ait: Erat radix Jesse, et qui exurgebat regere gentes; in eum gentes sperabant... Audacius autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tanquam in memoriam vos reducens propter gratiam quae data est mihi à Deo, ut sim minister Christi Jesu in gentibus, sanctificans Evangelium Dei, ut sit oblatio gentium accepta, et sanctificata in spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. Non enim caudeo aliquid loqui eorum, quae per me non efficiuntur Christus in obedientiam gentium, verbo et factis; in virtute signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti; ita ut ab Jerusalem per circuitum, usque ad Ilyricum, replegerim Evangelium Christi. Sic autem praedicavi Evangelium meum, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum edificarem, sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbant; et qui non audierunt, intelligunt... Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia, collationem aliquam facere in pauperum sanctorum qui sunt in Jerusalem. Placuit enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles, debent et in carnalibus ministrare illis.

Rom. c. 16, v. 4: Quibus non solum ego gratias ago; sed et civitate Ecclesiae gentium.

Rom. c. 16, v. 26: Qui potens est vos confirmare iuxta Evangelium meum, et praedicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus aeternis tacuit (quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum, secundum praecipitum aeterni Dei, ad obedientiam fidei) in cunctis gentibus cogniti.

1 Cor. c. 1, v. 26: Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quae stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes; et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret; ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus.

Gal. c. 4, v. 13, 16: Cuius autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meae, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini.

Gal. c. 2, v. 2 et seq.: Contuli cum illis Evangelium quod praedico in gentibus... Sed neque Titus qui necum erat cum esset gentilis, compulsus est circumcidi... Sed contra, cum vidisset quod creditum est mihi Evangelium praepitum, sicut et Petro circumcissionis (qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcissionis, operatus est et mihi inter gentes), et cum cognovissent gratiam quae data est mihi, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnae esse, dextrae dederunt mihi et Barnabae societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcissionem.

Gal. c. 5, v. 8, 14: Providens autem Scriptura, quia ex fide justificentur gentes Deus, praenuntiavit Abraham:

Quia benedicentur in te omnes gentes... ut in gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Jesu.

Gal. c. 4, v. 22 et seq.: Scriptum est enim: quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est; qui autem de libera, per repositionem; quae sunt per allegoriam dicta. Haec enim sunt duo testamenta; unum quidem in monte Sinai, in servitute generans, quae est Agar; Sinia enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei quae nunc est Jerusalem, et servit cum filiis suis. Illa autem quae cursam est Jerusalem, libera est; quae est mater nostra. Scriptum est enim: Letae, sterilis, quae non parit; erumpit et clama, quae non parturit; quia multi filii deserunt, magis quam ejus quae habet virum. Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus.

Eph. c. 2, v. 11, 12: Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicitur praepitum, ob eam quae dicitur Circumcisio, in carne, manus facti; quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conversatione Israel, et hostes testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Jesu, vos qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine unum... Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuistis; et pacem illis qui propè... Ergo jam non estis hostes et advena, sed estis cives Sanctorum, et domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum.

Eph. c. 5, v. 1 et seq.: Injus rei gratia ego Paulus, vinculus Christi Jesu, pro vobis gentibus, si tamen auditis dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi in vobis... gentes esse coheredes et concorporales; et participes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium... Misi omnium Sanctorum minimo data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divinitus Christi.

Col. c. 1, v. 25, 27, 28: Si tamen permanetis in fide fundati, et stabiles, et immobiles à spe Evangelii, quod audistis quod praedicatum est in universò creaturà quae sub caelo est, cujus factus sum ego Paulus minister... quibus voluit Deus notas facere divinitus gloriae sacramenti hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spei gloriae, quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu.

Col. c. 3, v. 9 et seq.: Nolite mentiri invicem, et spoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, cum quo renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui creavit illum; ubi non est Gentilis et Judaeus, Circumcisio et Praepitum, Barbarus et Scythia, servus et liber; sed omnia et in omnibus Christum. 1 Thess. c. 2, v. 26: Prohibentes nos gentibus loqui, ut saltem fiamus.

1 Tim. c. 2, v. 7: In quo positus sum ego praedicator et Apostolus (veritatem dico, non mentior), doctor in fide et veritate.

1 Tim. c. 5, v. 16: Et manifestum magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, ju-

stificatum est in Spiritu, apparuit Angelis, praedicatum est gentibus.

2 Tim. c. 1, v. 11: In quo positus sum ego praedicator, et Apostolus, et magister gentium.

2 Tim. c. 4, v. 17: Dominus autem mihi adstitit, et confortavit me, ut per me praedicatio impleretur, et audiant omnes gentes.

1 Petr. c. 2, v. 10: Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei; qui non consecrati misericordiam, nunc autem misericordiam consecrati.

Apoc. c. 7, v. 9: Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis; stantes ante thronum et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum.

Apoc. c. 10, v. 10, 11: Et accepi librum de manu Angeli, et devoravi illum, et erat in ore meo tanquam mel dulcis; et cum devorarem eum, amaricatus est venter meus; et dixit mihi: Oportet te iterum propheterare gentibus, et populis, et linguis, et regibus multis.

Apoc. c. 14, v. 6: Et vidi alterum Angelum volentem per medium caeli, habentem Evangelium aeternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum.

Apoc. c. 15, v. 4: Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus prius es; quoniam omnes gentes veniunt, et adorabunt in conspectu tuo.

Apoc. c. 21, v. 23, 24: Et civitas non eget sole, neque luna, nec luceant in ea; nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus; et ambulabant gentes in lumine ejus, et reges terrae afferent gloriam suam, et honorem in illum.

1° Rerum omnium, quas praenuntiarunt hominibus voluit Deus, nulla omnino est in quam praedicandam majori consensu, crebriorisque prophetis conspirarint sacri vates, quam gentium vocatio ad notitiam veritatis. Nam cum vanissimis religionibus et multiplici idolorum cultu tenerentur implicatae gentes, Judaei vero clarissima divinae et salubris doctrinae luce fruerentur, hi tamen caligarent ad praesentis et inter ipsos versantis Messiae splendorem; ille sanctis ejus ultra paruerunt praecipitis, et in ipsius obsequium concesserunt; arcano videlicet et mirabili Dei consilio, cujus gratiam satius est nos memori mente recolare, quam causam anxie perscrutari. Neque verò id ita evenire debuisset, vel ignorarent vestros Judaei, vel recentiores infidelitatis sunt. Quod cum jam ex parte fieri Apostolorum temporibus ceptum esset, hi Judaei palam in concionibus et coronis ingerebant oraacula Prophetarum; haud ignari scilicet quorsum ea receptis vulgo sententiis explicari solerent. Haudquaquam igitur reclamabant circumstantes Judaei, nec patrum suorum pietantiam aut inscientiam recentiores arguerunt, imò verò, easdem amplexi sunt interpretationes prophetarum; puta nobile illud praedictum à Psalmo secundo, v. 10: Postula à me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae. Et quoque in Schemoth Rabba

adjudicator istud, quod ex Psalmo 67, v. 32 excerptimus: Venient legati ex Aegypto; Aethiopia preveniet manus ejus Deo. Regna terrae, cantate Deo. Efflatum istud Isaiæ, quod attulimus è capite 49, quoque sic Judaeis apud Pisdas Antiochenos exposuerunt Paulus et Barnabas: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei; sed quoniam repellitistis illud, et indignos vos judicatis aeternae vitae, ecce convertitur ad gentes. Sic enim praecipit nobis Dominus: Cuius te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terrae... Audientes autem gentes quavis sunt, et glorificabant verbum Domini, non aliter intellexit R. David Kimchi: ex eo quippe colligit gentes salutis Israelitis promissa fore participes post bellum Gog et Magog, quod Messiae temporibus constatum iri Judaei autumant. Eodem refert Aben Ezra ²⁰²⁰²⁰²⁰ alteram è capite 66 Isaiæ hic depraetam: Quosierunt me qui autè non interrogabant; inveniuntur qui non quaesierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego, ad gentem quae non invocabat nomen meum; quam ²⁰²⁰²⁰²⁰ Paulus in Epistola ad Romanos, cap. 10, in ejusdem doctrinae probationem prius usurpaverat. Ad vocationem etiam gentium in Gemara, tractata de Paschate, confertur istud Osae, cap. 2, v. 24: Et dicam non populo meo: Populus meus es tu; et ipsa dicit: Deus meus es tu; quod in Epistola ad Romanos, cap. 9, in eandem sententiam fecit. Idem significari docetur in Borethi Rabba his Amosi verbis: In die illa suscitabo tabernaculum David, quod desidiit; et reedificabo aperturas murorum ejus, et ea quae corruerunt, instaurabo, et reedificabo illud, sicut in diebus antiquis (Amos. c. 9, v. 11); atque his item Sophonias, cap. 5, v. 9: Quia tunc reddam populi tabernaculum electum, ut innocens omnes in nomine Domini, et serviant ei humero uno: quarum ²⁰²⁰²⁰²⁰ priore in eundem sensum utitur Jacobus in Actis, cap. 15, v. 16. Adde Maimonidem in Jad, libro ultimo, capite de Regibus; scribere Judaeorum hanc esse sententiam, futurum tunc Messiae hortamentis excitatè ad penitentiam gentes veram legem capessant. Thalmudici etiam expectantiam sibi gentium vocationem insigni Propheta adumbrarunt; equi nimirum, inliri stabulum claudi bovis.

2° Atque haec gentium adoptio, et Judaeorum rejectio, clarissimis praeterea designata est typis in Veteri Testamento. Utramque in Abrahami liberis, uno Agare ancilla nato, altero Sarà liberà, expressam Paulus in Epistola ad Galatas, cap. 4, accuratè exposuit; et Judaei quidem filii sunt Synagoga, quae legi subdita est, in ejusque obsequium mancipata; nos verò filii celestis Hierosolymae, Ecclesiae nimirum, quae libera est, quae libertate Christus nos liberavit. Quod et significatum esse docet Paulus praefato Isaiæ ²⁰²⁰²⁰²⁰ quem et hic attulimus: Letae, sterilis, quae non parit; erumpit, et clama, quae non parturit, quia multi filii deserunt, magis quam ejus quae habet virum (Isai. cap. 54, v. 1 et seq.). Synagoga etiam et Ecclesiae in Phenennà et Annà uxoris Elcanae, accurata constat effigies, Phenenna complurium liberorum mater Anne sterilitatem suam exprobrabat. At felici praecipuis tandem suis exorato Deo, sanctè et felici

prole aucta est. Quæ cum ob susceptam sobolem Deo ageret gratias, cælesti commota allatu eas edidit voces, quas hic è prioris libri Samuelis capite 2 representantius, futuram gentium per Christum vocationem, Andæorum verò damnationem liquidò prædicentem.

3° Cantoli hinc quoque memorabilem prophetiam, ex Isaie capite 19 petitam, quæ futurum prædicit, ut in mediâ Ægypto ara statuatur Deo, hostiæque ac munera publicè offerantur. Psummelichi et Sennacheribi etiam hoc adscripserunt nonnulli. Veris Josephus Heliopolitana Onice templum signari censuit. Sed quantum hinc sensum hunc tribuimus, alium tamen sensum obtinere potest 2° 2°, et vocationem gentium notare, juxta illud Malachie, cap. 1, v. 11: In omni loco sacrificatur, et offertur nomini meo oblatio munda.

CAPIT. CLX.

DOCTRINA CHRISTIANA CORRUPTOS HOMINUM MORES EMENDAT.

Isa. c. 41, v. 6 et seq.: *Habitabit lupus cum agno, et pardus cum hædo accubabit; vitulus, et leo, et ovis, simul morabuntur, et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur, simul requiescent catuli eorum, et leo quasi bos comedet puleas. Et delectabitur infans ab ubere aspre foramine aspidis, et in cavernâ regni qui ablatocæ sper foramine aspidis, et in cavernâ regni qui ablatocæ sper fuerit, munus suum mittet. Non nocent, et non occident in universo monte sancto meo; quia repleta est terra scientiâ Domini, sicut aquæ maris operientes.*

Isa. c. 35, v. 6 et seq.: *Scisse sunt in deserto aquæ, et torrentes in solitudine; et qui erat arida, erit in stagnum; et siticus, in fontes aquarum; in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami et junci; et erit ibi semita et via, et via sancta vocabitur; non transibit per eam pollutus, et hæc erit vobis directa via, id est stultis non errent per eam. Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi, et ambulabunt qui liberati fuerint. Et redempti à Domino conversentur.*

Isa. c. 40, v. 4: *Omnia vultus exaltabitur, et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt præva in directa, et aspera in vias planas.*

Isa. c. 65, v. 25: *Lupus et agnus pascentur simul, leo et bos comedent pulvis, et serpenti pulvis panis erit; et non nocent, neque occident in monte sancto meo, dicit Dominus.*

Jerem. c. 52, v. 59, 40: *Et dabo eis cor unum, et viam unam, ut timeant me universis diebus, et bene sit eis, et filius eorum post eos. Et feriam eis pactum æternum, et non desinam eis benefacere; et timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant à me.*

Matth. c. 5, v. 20 et seq.: *Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra, plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides; qui autem occiderit, non occidet inquit. Ego autem dico vobis, quia omnis qui traxerit fratrem suum, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit concilio. Qui autem dixe-*

rit, fatue, reus erit getennæ tonis... Audistis quia dictum est antiquis: Non machaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam machatus est eam in corde suo... Dicitum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudiî. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit cum matrem suam, et qui dimissam duxerit, adulterat. Item audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis: Non jurate omnino, neque per celum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Jerusalem, quia civitas est magni regis; neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: Est, est; non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. Audistis quia dictum est. Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo; sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram. Et ei qui vult tecum iudicio contendere, et tunicaam tuam tollere, dimitte ei et pallium; et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo et alia duo. Qui petit à te, da ei; et voluit mutuari à te, ne avertaris. Audistis quia dictum est: Dilige proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Dilige inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persecutibus, et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est; qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus est. Et Luc. c. 6, v. 27 et seq.

Rom. c. 12, v. 14 et seq.: *Benedicite persecutibus vos; benedicite, et nolite maledicere. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus; idipsam invicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos; nulli malum pro malo reddentes; providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus, si fieri poterit, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes; non vosmetipsos defendentes, charissimi; sed date locum iræ; scriptum est enim: Mili vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. Sed si exierit inimicus tuus, ciba illum; si sitis, potum da illi; hoc enim factio, carbonem ignis congerere super caput ejus. Noli vinci à malo, sed vince in bono malo.*

1 Cor. c. 4, v. 12, 15: *Maledicimus, et benedicimus, persecutionem patimur, et sustinemus; blasphematur, et obsecramus.*

1 Cor. c. 6, v. 7 et seq.: *Jam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accepitis? quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis, quia inquit regnum Dei non possidebunt? Nolite errare; neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculo-*

rum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrios, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidem scitis; sed abstinuistis, sed sanctificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

1 Thess. c. 5, v. 15 et seq.: *Videte ne quis malum pro malo alicui reddat; sed quod bonum est, sectamini in invicem, et in omnes.*

1 Petr. c. 2, v. 21 et seq.: *In hoc enim vocati estis, quia et Christus, passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus qui peccatum non fecit, nec intentus est dolus in ore ejus; qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur; irascebatur autem se injustus; qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum; ut peccatis mortui, justitie vivamus; cæcus fivore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.*

1 Petr. c. 5, v. 8 et seq.: *In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario benedicentes; quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possidatis. Qui enim vult vitium diligere, et dies videre bonos, coercat linguam suam à malo, et labia ejus ne loquantur dolum; declinet à malo, et faciat bonum, inquirat pacem, et sequatur eam. Quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum; vultus autem Domini super facientes mala. Et quis est qui vobis nocent, si boni amulatores fueritis? Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timeatis, et non conturbemini. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad sanctificationem omni poscenti vos rationem de eâ quæ in vobis est, spe; sed cum modesti et timore, conscientiam habentes bonam, ut in eo quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.*

Melius est enim benedicentes (si voluntas Dei vult) pati, quam malfacientes, quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo.

Act. c. 19, v. 24 et seq.: *Demetrius enim quidam nomine, argenteus, faciens ædes argenteæ Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum; quos convocans, et eos qui in similibus erant optines, dixit: Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio; et videtis, et auditis quia non solum Ephesi, sed pene totius Asiae, Panteus hic suadens averit multum turbam, dicens quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt. Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed et magna Diana templum in nihilum reputabitur; sed et destructi incipiet majestas ejus, quam tota Asia et orbis colit.*

Eusebius, De vitâ Constantini, lib. 5, cap. 54: *Hæc omnia ad salutaris virtutis gloriam conferens agebat imperator. Et Deus quidem Hospitatorum suum hæc ratione colere præceperat. Ethnicorum vero superstitionum errorem omnibus modis convinebat. Undè templorum, quæ in urbe erant, vestibula meridi undabantur, talis jussu imperatoris detruerit. Aliorum etiam testam, quæ in summo erant, ablati tegulis corrumpebantur. Aliorum augustæ effigies ævæ, quibus majorem error jam indè à vetustis temporibus gloriabatur, per fora regia*

CAPIT. CLX.

IDOLORUM EVERSIO.

Isa. c. 2, v. 17 et seq.: *Et incurvabitur sublimitas hominum, et humiliabitur altitudo virorum, et elevabitur Dominus solus in die illâ; et idola penitus conterentur; et introibunt in speluncas petrarum, et in voragine terre, et idola formidinis Domini, et à gloriâ majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram. In die illâ projiciet homo idola argenti sui, et simulacra auri sui, quæ fecerat sibi ut adoraret talpas et vesperationes.*

Isa. c. 17, v. 7, 8: *In die illâ inclinabitur homo ad factorem suum, et oculi ejus ad sanctum Israel respicient; et non inclinabitur ad altaria quæ fecerunt manus ejus, et quæ operati sunt digiti ejus; non respiciet ficus et delubra.*

Isa. c. 19, v. 1: *Ecco Dominus ascendet super nubem levem, et ingreditur Ægyptum, et commovebitur*